

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ВЕНЧУРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК КАТАЛІЗАТОР ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

MANAGEMENT OF DEVELOPMENT OF VENTURE ENTERPRISE AS A CATALYST OF INNOVATIVE ACTIVITIES IN UKRAINE

У статті проаналізовано вагомі світові приклади застосування та розповсюдження венчурного інвестування. Досліджено безліч факторів, які стоять на заваді розвитку венчурного інвестування в країні. У статті досліджено класифікацію венчурного підприємства: стартове фінансування (передстартові інвестиції, стартові інвестиції), інвестування окремої діяльності та інвестування розвитку (інвестування як початкової, так і наступної стадії). Досліджено взаємозв'язок та підпорядкованість суб'єктів венчурного фінансування. Виявлено основні характерні риси венчурного підприємства України. Досліджено аспекти фінансування інноваційної діяльності в Україні за регіональними ознаками. Висвітлено проблематику та перспективні напрями розвитку венчурного підприємства в Україні. Визначено, що сучасне венчурне інвестування повинне виступати головним стимулом ефективного розвитку інноваційної діяльності України.

Ключові слова: венчурне підприємство; венчурне фінансування; венчурний капітал; венчурне інвестування; ризиковий капітал; венчурний бізнес; інноваційна діяльність.

В статті проаналізовані вагомі світові приклади застосування та розповсюдження венчурного інвестування.

Исследовано множество факторов, которые мешают развитию венчурного инвестирования в стране. В статье исследована классификация венчурного предпринимательства: стартовое финансирование (предстартовые и стартовые инвестиции), инвестирование отдельной деятельности и инвестирование развития (инвестирование как начальной, так и последующей стадий). Исследована взаимосвязь и подчиненность субъектов венчурного финансирования. Выявлены основные характерные черты венчурного предпринимательства в Украине. Исследованы аспекты финансирования инновационной деятельности в Украине по региональным признакам. Освещена проблематика и перспективные направления развития венчурного предпринимательства в Украине. Определено, что современное венчурное инвестирование должно выступать главным стимулом эффективного развития инновационной деятельности Украины.

Ключевые слова: венчурное предпринимательство; венчурное финансирование; венчурный капитал; венчурное инвестирование; рисковый капитал; венчурный бизнес; инновационная деятельность.

УДК 338.58:65.014

Фархшатова О.В.

к.е.н., доцент кафедри маркетингу та менеджменту
Європейський університет

The article analyzes important world examples of the use and distribution of venture capital investment. Many factors that hinder the development of venture capital investment in the country are investigated. The article deals with the classification of venture business: start-up financing (pre-start investment, start-up investment), investing in individual activities and investing in development (investing both in the initial and the next stage). The interrelation and subordination of subjects of venture financing are investigated. The main characteristics of venture capital of Ukraine are revealed. The aspects of financing of innovation activity in Ukraine by regional features are investigated. The problems and perspective directions of development of venture business in Ukraine are highlighted. It is determined that modern venture investment should be the main stimulus of effective development of innovation activity of Ukraine. It is revealed that the introduction of support for the regulation and functioning of the innovation system in the country is important. Such support can be formed through the activation of preferential terms and legal assistance for venture capital investors and enterprises that implement innovations and provide loans to especially innovative enterprises. To solve the problem of inflow of investments should be considered through the creation of technology parks and technopolises that will stimulate the development of scientific and technological progress of the country. It is important to leave outdated, conservative methods of management that can reveal the potential of venture capital business by intensifying the attraction of newly created campaigns. Such changes can become a catalyst for the development of the country's scientific, technological and innovation potential and improve the competitiveness of Ukrainian infrastructure. The attraction of venture investments, especially important in the face of a shortage of investment funds, serves as a catalyst for the transformation of the country's economy into a new direction of innovation development.

Key words: venture business; venture financing; venture capital; venture investment; risk capital; innovative activity.

Постановка проблеми. Сучасні трансформаційні умови виокремлюють інвестиції, які спрямовуються в освоєння та розроблення інноваційних продуктів, які виступають головним інструментарієм у питанні розвитку та укріплення науково-технічного потенціалу України, при цьому вони покликані забезпечити вагомі конкурентні позиції на світових ринках. Максимально ефективним серед більшості механізмів нині виступає венчурне фінансування, головна мета якого – забезпечувати інноваційні процеси інструментами для їхнього розвитку.

Його завдання полягає у стимулюванні розвитку бізнесу через спрямування фінансів із метою отримання частки в статутному капіталі або бажа-

ного пакету акцій. Якщо розглядати загальну функцію, то венчурні інвестиції – це спосіб інвестування, що не лише виступає каталізатором упровадження нововведень, але й спеціалізується на впровадженні проектів із високим ступенем ризикованості. Так, венчурне інвестування виступає досить гострим фактором в інноваційному процесі, особливо в наші часи. Технологічні революції, результатом яких стала розбудова низки економічних галузей, керувалися організаціями з підтримкою венчурного фінансування. Так, наприклад, фінансування венчурним капіталом отримали фірми, що прагнули випередити час та йти трохи попереду кожного виробництва комп'ютерних технологій (наприклад, персональні

комп'ютери, програмне забезпечення тощо) [3, с. 45–47].

Важливо підкреслити, що в Україні за 28 років її незалежності так і було сформовано інвестиційної політики, яка була би призначена для реальної фінансової підтримки інноваційної діяльності в державі, при цьому зрозуміло, що чи не найголовнішою стратегічною умовою державного керування є підтримка, розвиток та поглиблення науки і науково-технічної сфери. Отримання відповіді на таке досить актуальне та складне запитання потребує неодмінного вдосконалення процесу фінансування інноваційної діяльності, головну увагу важливо сконцентрувати на покращенні механізмів венчурного фінансування, що вже не одне десятиліття є найголовнішим економічним важелем, який відповідає за процеси ефективного інноваційного розвитку провідних країн світу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питанням посилення венчурної діяльності та поширення інноваційного підприємництва приділяли свої наукові дослідження багато науковців, як вітчизняних, так і зарубіжних, таких як О.М. Алімов, О.І. Амоша, З.С. Варналій, К.О. Ващенко, В.Є. Воротін, В.М. Геєць, Б.М. Данилишин, С.І. Дорогунцов, О.Є. Кузьмін, І.В. Литвин, А.Ф. Мельник, С.В. Мочерний, Т.В. Пепа, Л.Г. Чернюк, А.А. Чухно та ін.

Постановка завдання. Слід зазначити, що за великим рахунком наукові напрацювання стосуються вивчення закордонного досвіду із залучення і застосування венчурного капіталу та важливості поширення венчурного бізнесу в Україні, тоді як вивченню перспектив венчурного підприємництва в інноваційній діяльності України сучасні наукові дослідження майже не присвячують уваги.

Першочерговою метою цієї роботи є оцінка світових прикладів та наявних наукових напрацювань щодо перспектив стимулювання венчурного підприємництва як головного каталізатора розширення інноваційної діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Вивчаючи головні риси та напрями сучасних передових інноваційних процесів, які сприймаються як каталізатори науково-технічного розвитку і здатні замінити не лише структуру виробництва, але й структуру попиту, світова практика отримала досвід застосування певного виду грошового капіталу, що здатний фінансувати галузь інноваційного підприємства, мета якого – дати можливість збільшення прибутковості на інвестиційний капітал, а якщо адекватно кваліфікувати об'єкт фінансування – й інноваційну стратегію чи інноваційне підприємство, які потребують грошових ресурсів для власного розвитку та впровадження нових ідей.

Сучасна науково-теоретична практика збирала безліч визначень венчурного капіталу. Сучасний економічний словник дає таку характеристику:

«капітал, інвестований проект зі значним елементом ризику, особливо грошовий капітал, що інвестовано в нове підприємство чи розширення бізнесу вже існуючої компанії в обмін на її акції» [4, с. 70–73]. Європейська асоціація венчурного капіталу (EVCA – European Venture Capital Association) розглядає венчурний капітал із позиції пайового капіталу, (який надали професійні фінансові компанії), що фінансує стартові інноваційні підприємства, які динамічно зростають та транслюють розвиток потенціалу для подальшого розширення [3, с. 45–47]. Так, під венчурним капіталом доцільно розглядати довгострокові прямі інвестиції пайового напрямку, що частіше спрямовуються на 3–7 років не лише інвесторами-інститутами (венчурними фондами), але й індивідуальними інвесторами з метою формування та підтримання нових інноваційних підприємств. Так, на венчурне підприємництво покладено формування зв'язків між інвесторами і реципієнтами (підприємствами, які інвестуються) ризикованого капіталу. Робота венчурного фонду будується за класичними для цього бізнесу напрямками: підбір та оцінка інвесторів, організація збору коштів; пошук організацій для інвестування; оцінка можливостей створення додаткової вартості на інвестований капітал; реалізація акцій і спрямування грошей інвесторам [4, с. 70–73]. Венчурне підприємство спрямоване забезпечити фінансову підтримку нововведень у галузі наукових досліджень, наукомістких галузей, сучасних новаторських підходів до продуктивних інновацій. З огляду на підтримку таких галузей, а також зниження їх ризиків, що здатні виникати, його вивчають як ризиковий. Сьогодні венчурний капітал виступає вкрай важливим з позиції макроекономічного впливу, що здатний стимулювати реалізацію сучасних досягнень науково-технічного прогресу й організувати його становлення. Яскравими прикладами можна вважати країни з розвиненими ринками венчурного капіталу (США, Японія, Німеччина, Англія, Нідерланди), що показують технологічне лідерство у світі й щорічно підтверджують статус найвпливовіших експортерів високотехнологічної продукції. В нашій країні інвестиційно-венчурний розвиток підприємств стартував з приходом іноземних капіталів підприємств із країн з розвинутою економікою (1992–2001 рр.). Подальше його розширення пов'язане з прийняттям Закону України «Про інститути спільного інвестування» у 2001 році та визначалося поширенням власних капітальних фондів, що започатковувалися на базі внутрішнього капіталу та керувалися національними підприємствами з управління активами. Завдяки закону було створено певний порядок діяльності фондів венчурного капіталу, який поєднував застосування податкових пільг та скорочення адміністративних процедур. Проте розширення капіталі-

зації венчурних фондів, на жаль, не спровокувало поширення інвестицій в інноваційний сектор [1, 2, 5, с. 126–135].

Нині відомі основні напрями розвитку венчурного підприємництва, такі як: розширення фінансування приватного сектору та формування комфортних умов для підприємств (здебільшого – науково-технічних) з метою стимулювання розвитку протягом тривалого періоду;

- збільшення прямої державної підтримки;
- фінансова підтримка найбільш перспективних проектів урядами за концентрації управління фахівцями з приватного сектору;
- мінімізація участі державного сектору у прийнятті конкретних управлінських рішень [5, с. 126–135].

В українських реаліях венчурне підприємництво можна впевнено розглядати як інновацію. Більшість інвесторів розуміє, що цей вид фінансування спрямовується в інноваційні проекти за умов високого рівня ризикованості. Є низка перешкод, які гальмують поширення та розвиток венчурного капіталу в Україні:

- 1) недосконалість умов діяльності внутрішнього ринку в межах посилення інтеграційних процесів;
- 2) низький рівень довіри до інституціональної стабільності процесів залучення внутрішнього капіталу до венчурних фондів;
- 3) нестабільність законодавства для розвитку венчурного капіталу;
- 4) слабкість та нестабільність податкового законодавства та законодавства про банкрутство;
- 5) низький рівень комфортності для венчурних компаній (наприклад, відсутність державного контролю за додержанням закону про охорону прав інтелектуальної власності, недосконале виконання умов надання певних пільг для венчурних інвесторів тощо);
- 6) брак кваліфікованих кадрів у галузі створення інноваційних проектів. Венчурні інновації виступають посередником серед інвесторами і реципієнтами (компаніями, які фінансуються) ризикованого капіталу.

Погана інфраструктура та низький рівень уваги, яку приділяє держава фінансуванню ризикової інноваційної діяльності, є значною проблемою для поширення інноваційної діяльності в Україні. Відомий факт, що сучасній Україні притаманний потужний науковий і науково-технічний потенціал, проте обмеженість державного протекціонізму розвитку та недосконала система розподілу коштів, які підтримують інноваційну діяльність, стимулювали поглиблення розбіжностей між наукою, освітою та виробничими сферами, про що свідчать низькі значення комерціалізації інноваційних технологій, товарів і послуг.

Постає необхідність розроблення певних програм на урядовому рівні щодо захисту та під-

тримки учасників венчурних процесів, тому що розроблення та впровадження умов для розвитку венчурної діяльності здатне спровокувати притік приватного капіталу, що може розширити фінансування досліджень, окупити державні інвестиції шляхом оподаткування діяльності таких підприємств, що стимулюватиме розвиток фондового ринку в країні. Низький рівень прогресу венчурного капіталовкладення в Україні (а часто – його відсутність) пояснюється розвитком фондового ринку, що є перешкодою для отримання венчурних інвестицій, збуваючи свої акції. При цьому важливішою проблемою, є найбільш вагомою перешкодою для розширення венчурного інвестування, є низький рівень юридичної підтримки. Сучасне законодавство країни у галузі венчурного інвестування не сформувало умов, які би покращували його розвиток [8].

Висновки з проведеного дослідження. Останні десятиліття вказують на те, що венчурний капітал виступає головним показником і сучасним катализатором інноваційного розвитку країн світу. Через залучення венчурного капіталу впроваджуються основні розробки у передових галузях промисловості, а сучасні країни з розвиненим ринком венчурного підприємництва стають головними постачальниками високотехнологічної продукції з високим конкурентоспроможним статусом. Отже, активізація діяльності венчурних фондів у системі стимулювання інновацій має абсолютне значення для гарантування їхньої ефективності. Подібний механізм здатен розкривати потенціал не тільки інноваційних компаній, які використовують можливість просування своїх розробок, держави, яка отримує збільшення податкових надходжень і збільшення робочих місць, але й інвесторів, які отримують шляхи вилучення високих прибутків через покращення капіталізації проінвестованих організацій. Якщо серйозно підійти до ідеї впровадження венчурного інвестування, то українська економіка має великі шанси активізувати подальший розвиток інноваційної діяльності в Україні. Саме це диктує актуальність процесів безперервного покращення умов для поступового розвитку і перетворення його із застарілих видів економічної діяльності із низькими рівнями ризику і коротким строком окупності на максимально інноваційні сфери економіки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди) / Закон України від 15.03.2001 р. № 2299-III зі змінами та доповненнями URL: www.zakon.rada.gov.ua (дата звернення 10.02.2019)
2. Аналітичний огляд ринку управління активами в Україні / Українська асоціація інвестиційного бізнесу URL: www.uaib.com.ua (дата звернення 22.02.2019)

3. Ковалишин П. Формування інвестиційного клімату та ефективність діяльності на ринку венчурного інвестування. Економіст. Науковий журнал. 2009. № 2. С. 45–47.

4. Дюгованець О.М. Особливості венчурного інвестування в Україні / Дюгованець О.М. Збірник наукових праць: Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка. (Ужгородський національний університет). 2011. Спецвипуск 33. Частина 2. С. 70–73.

5. Кузьмін О.Є. Венчурні організації у машинобудуванні: види та тенденції розвитку. Актуальні проблеми економіки. Науковий економічний журнал (Національна академія управління). 2009. № 1. С. 126–135.

REFERENCES:

1. Pro instytuty spil'noqho investuvannja (pajovi ta korporatyvni investycijni fondy). Zakon Ukrajinu (15.03.2001). № 2299-III zi zminamy ta dopovnen-

njamy Available at: www.zakon.rada.gov.ua, accessed 10.02.2019.

2. Analitychnyj oghljad rynku upravlinnja aktyvamy v Ukrajinі. Ukraїnsjka asociacija investycijnogho biznesu. Available at: www.uaib.com.ua, accessed 22.02.2019.

3. Kovalyshyn P. (2009) Formuvannja investycijnogho klimatu ta efektyvnistj dijajnosti na rynku venchurnogho investuvannja [*Formation of investment climate and efficiency of activity in the market of venture investment*]. Economist. Scientific Journal vol. 2, no. 2, pp. 45–47.

4. Djughovanecj O.M. (2011) Osoblyvosti venchurnogho investuvannja v Ukrajinі [*Features of venture capital investment in Ukraine*]. Collection of scientific works: Scientific herald of Uzhgorod University. Economy, vol. 33, no.2, pp. 70–73.

5. Kuzjmin O. (2009) Venchurni orghanizaciji u mashynobuduvanni: vydy ta tendenciji rozvytku [*Venture Organizations in Mechanical Engineering: Types and Development Trends*]. Actual problems of the economy. Scientific Economic Magazine, no. 1, pp. 126–135.

Farhshatova OlhaCandidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Management and Marketing
European University**MANAGEMENT OF DEVELOPMENT OF VENTURE ENTERPRISE
AS A CATALYST OF INNOVATIVE ACTIVITIES IN UKRAINE**

The purpose of this article is to investigate the many factors that hinder the development of venture capital investment in the country. Modern transformation conditions distinguish investments aimed at development and development of innovative products serving as the main tool in the development and strengthening of Ukraine's scientific and technical potential, while they are intended to provide a strong competitive position in world markets. Venture financing is the most effective among most mechanisms today, the main objective of which is to provide innovative processes with tools for their development.

His overriding task lies in stimulating business development through the direction of finance in order to obtain a stake in the authorized capital or the desired shareholding. If we consider the general function, then venture investments are a way of investing, which not only serves as a catalyst for the introduction of innovations, but also specializes in the implementation of projects with high riskiness.

Research Methodology. It is well-known that, in large measure, the scientific work deals with the study of foreign experience in the attraction and use of venture capital and the importance of the venture business in Ukraine, while contemporary scientific research is almost devoted to studying the prospects of venture business in Ukraine's innovation activity. The primary goal of this work is to assess global examples and available scientific developments regarding the prospects for stimulating venture capital as the main catalyst for the expansion of innovation activities in Ukraine.

Results. Thus, activating the activity of venture funds in the system of stimulation of innovations is of absolute importance for ensuring their effectiveness. Such a mechanism is able to reveal the potential of not only innovative companies that use the opportunity to advance their development; The state, which receives the opportunity by increasing tax revenues and increasing jobs, but also investors who are getting ways to extract high profits by improving the capitalization of the invested organizations.

Novelty. The last decades indicate that venture capital is a major indicator and a modern catalyst for the innovative development of countries around the world. Through the involvement of venture capital, major developments in advanced industries are being introduced, and modern countries with a developed venture business market are becoming the main suppliers of high-tech products with a high competitive status.

The practical significance. If we seriously approach the idea of introducing venture capital investment, then the Ukrainian economy has great chances to intensify further development of innovation activity in Ukraine. That is what dictates the urgency of the processes of continuous improvement of conditions for gradual development and changing its directions from outdated types of economic activity with low levels of risk and a short payback period in the most innovative sectors of the economy.